

HASADÓ, HASADÓ-NYÍLÓ FELÜLETEK KIALAKÍTÁSA: EURÓPAI KITEKINTÉS

Dr. Takács Lajos Gábor
BME Építészmérnöki Kar
Épületszerkezzettani Tanszék

HASADÓ FELÜLETEK MÉRETMEGHATÁROZÁSA

A hasadó-nyíló felület nagyságát a következő számítással kell meghatározni:

$$A_h = f_h \cdot V$$

ahol:

- A_h a hasadó felület nagysága, m^2 ;
- f_h fajlagos hasadó felületi tényező, m^2/m^3 ;
- V a helyiség beépítetlen térfogata, m^3 .

$V \leq 200 \text{ m}^3$ esetén:

$$f_h = 0,2 - \frac{0,05 \cdot V}{200}$$

$200 \text{ m}^3 < V \leq 2.000 \text{ m}^3$ esetén:

$$f_h = 0,15 - \frac{0,05 (V - 200)}{1800}$$

$2.000 \text{ m}^3 < V \leq 10.000 \text{ m}^3$ esetén:

$$f_h = 0,10 - \frac{0,045 (V - 2000)}{8000}$$

$10.000 \text{ m}^3 < V \leq 100.000 \text{ m}^3$ esetén:

$$f_h = 0,055 - \frac{0,040 (V - 10000)}{90000}$$

$100.000 \text{ m}^3 < V \leq 500.000 \text{ m}^3$ esetén:

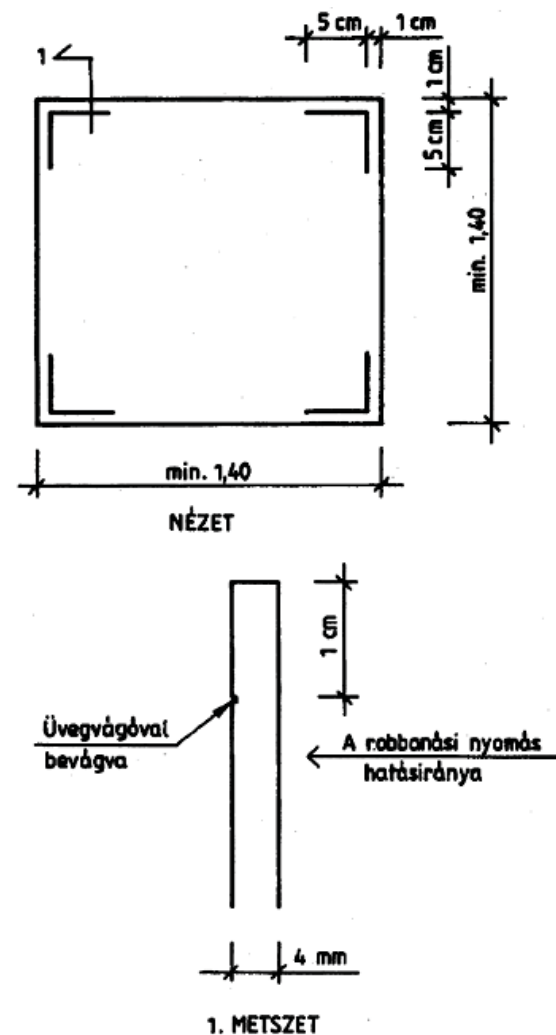
$$f_h = 0,015 - \frac{0,005 (V - 100000)}{400000}$$

500.000 m^3 felett $f_h = 0,01$.

HASADÓ FELÜLETKÉNT VIZSGÁLAT NÉLKÜL IS MEGFELELŐ SZERKEZETEK (28/2011 (IX.06. BM R. KIADOTT OTSZ SZERINT))

- egyrétegű, legfeljebb 2 mm vastag, húzott síküvegezés, amely 0,40 m-nél nagyobb befogási méretű és legalább 0,16 m² egybefüggő felületű,
- egyrétegű, legfeljebb 3 mm vastag húzott síküvegezés, 0,80 m-nél nagyobb befogási méretben és legalább 0,64 m² egybefüggő felületben,
- egyrétegű, legfeljebb 4 mm vastag húzott síküvegezés, 1,40 m-nél nagyobb befogási méretben és legalább 1,96 m² egybefüggő sokszög alakú felülettel, a sarkain a 27. melléklet 11. ábrán megadott mérettel, a robbanási túlnyomás hatásirányával ellentétes oldalon készített bemetszéssel,
- egyrétegű, legfeljebb 6 mm vastag, huzalbetét nélküli U profilú idomüveg-szerkezet, ha az egybefüggő megtámasztás legkisebb mérete 1,00 m × 1,50 m,

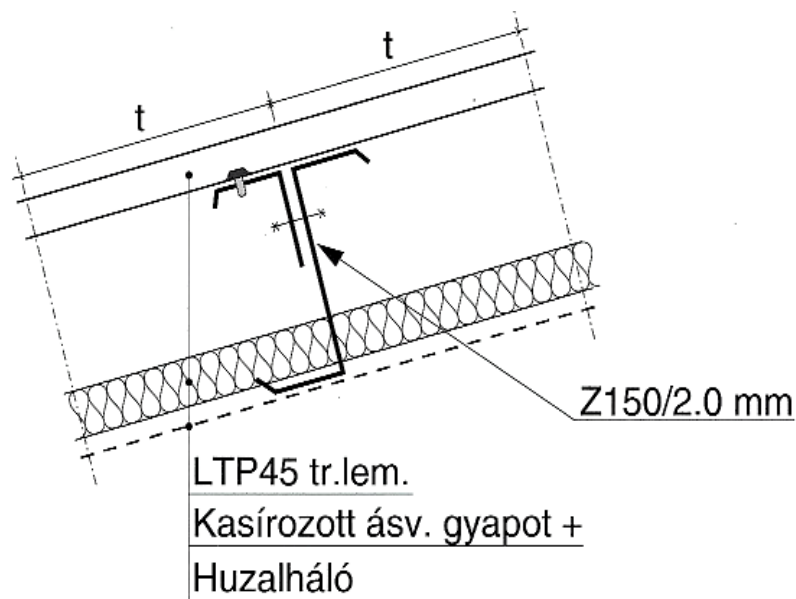
HASADÓ FELÜLETKÉNT VIZSGÁLAT NÉLKÜL IS MEGFELELŐ SZERKEZETEK (28/2011 (IX.06. BM R. KIADOTT OTSZ SZERINT))

- e) egyrétegű, legfeljebb 4 mm vastag, cementkötésű szálerősítésű síklemez, 1,00 m-nél nagyobb befogási mérettel és megtámasztással, sokszög alakú felülettel, a sarkain a c) pontban megadott méretű, a robbanási túlnyomás hatásirányával ellentétes oldalon készített bemetszéssel, akkor alkalmazható, ha a megengedett minimális méretű próbatest statikusan felhordott terheléses vizsgálata során legfeljebb 3 kN/m² nyomás hatására tönkremegy, vagy e vizsgálatot gyári műbizonylat igazolja
- f) egyrétegű, legfeljebb 6 mm vastag, cementkötésű szálerősítésű hullámlemez, 1,20 m-nél nagyobb megtámasztási (mindenirányú) távolság felett,
- g) egyrétegű, hornyolt cserépfedés: a cserépfedés alatt nem lehet csak A1 és A2 tűzvédelmi osztályú lécezés, nem vehető figyelembe kettős, korona- és betoncserépfedés, a felületbe nem számítható be a gerinckúp és az alatt levő két sor, a viharkapcsos szegések és a mellettük levő két sor, a hasadni nem képes bádogos és egyéb szerkezetek,
- h) minden olyan szerkezet, amelynek fajlagos tömege legfeljebb 20 kg/m², és rögzítései **kísérletileg igazoltan**, 1,20 kN/m²-nél kisebb megnyílási nyomást adnak,
- i) minden olyan szerkezet, amelynek fajlagos tömege legfeljebb 10 kg/m² és rögzítései **kísérletileg igazoltan** legfeljebb 3,00 kN/m²-nél kisebb megnyílási nyomást adnak,
- j) minden olyan szerkezet, amelynek megnyílási nyomása kísérletileg igazolt és az ehhez tartozó, a belső térben benmaradó redukált túlnyomás ismert és ezen ismert túlnyomásra van az épület teherhordó szerkezeteinek méretezése.

Egy 10 kg/m^2 alatti felülettömegű hasadó felületet mutat a példa. A szerkezet működési elve, hogy a Z150 szelemen és a trapézlemez fogadó „L” profil kapcsolatát biztosító csavarozott kötés nyírt igénybevétel esetén kis erőhatásra megnyílik. Vizsgálva nem volt!

HASADÓ FELÜLET PÉLDA?

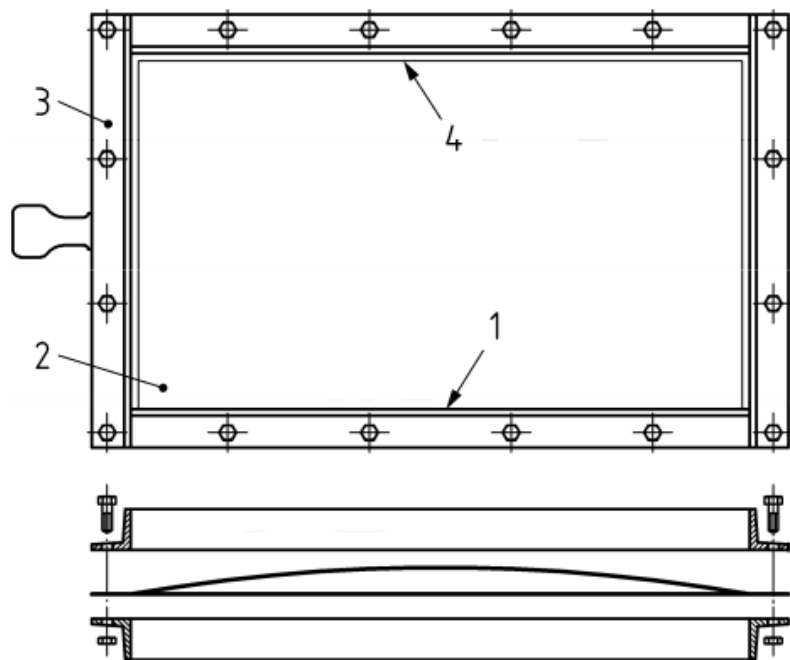
Súlyelemzés

	5,35 kg/m^2
	4,00 kg/m^2
Σ	9,35 kg/m^2

A hasadó felület gyors megnyílása és a hőszigetelésre vonatkozó előírás egymásnak ellentmondó követelmény (pl. egyrétegű üvegszerkezetek). A fenti példa páratechnikailag megoldatlan...

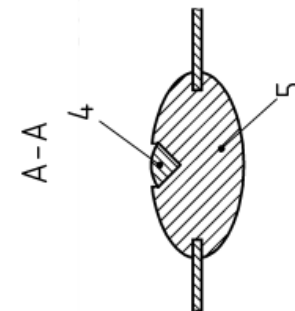
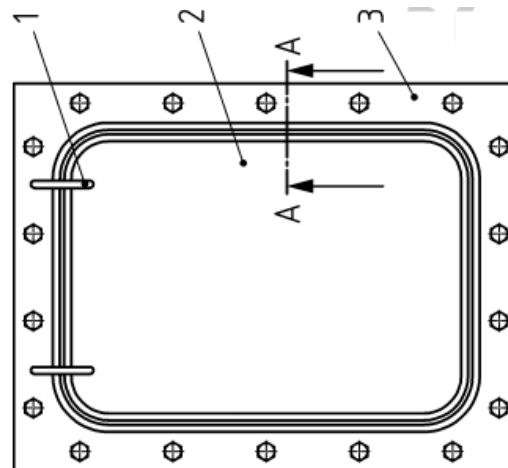

HASADÓ FELÜLET FAJTÁK - EXPLOSION VENTING DEVICES WITH NON-REUSABLE ELEMENTS MSZ EN 14797:2006 (EXPLOSION VENTING DEVICES) A MELLÉKLET (INFORMATÍV)

Hasadótárcsák, - panelek
(bursting panel devices)

1: keret, 2: hasadópanel,
3: hasadópanel kerete
4: elnyíródó felület

Hasadótárcsák, - panelek (Pop-out
panel devices)

1: rögzítő szerelvény
2: hasadópanel
3: keret
4: beakasztott elem
5: tömítés (műanyag vagy műgumi)

HASADÓ-NYÍLÓ FELÜLETEK MÉRETMEGHATÁROZÁSA

A hasadó-nyíló felület nagyságát a következő számítással kell meghatározni:

$$A_{hn} = f_{hn} \cdot V$$

ahol:

- A_{hn} a hasadó-nyíló felület nagysága, m^2 ;***
- f_{hn} fajlagos hasadó-nyíló felületi tényező, m^2/m^3 ;
- V a helyiség beépítetlen térfogata, m^3 .

f_{hn} értéke:

$2.000 \text{ m}^3 < V \leq 10.000 \text{ m}^3$ esetén:

$$f_{hn} = 0,05 - \frac{0,02 (V - 2000)}{8000}$$

$V \leq 200 \text{ m}^3$ esetén:

$$f_{hn} = 0,15 - \frac{0,05 \cdot V}{200}$$

$10.000 \text{ m}^3 < V \leq 100.000 \text{ m}^3$ esetén:

$$f_{hn} = 0,03 - \frac{0,02 (V - 10000)}{90000}$$

$200 \text{ m}^3 < V \leq 2.000 \text{ m}^3$ esetén:

$$f_h = 0,10 - \frac{0,05 (V - 200)}{1800}$$

$100.000 \text{ m}^3 < V \leq V = 400.000 \text{ m}^3$ esetén:

$$f_{hn} = 0,01 - \frac{0,005 (V - 100000)}{400000}$$

500.000 m^3 felett $f_{hn} = 0,004$

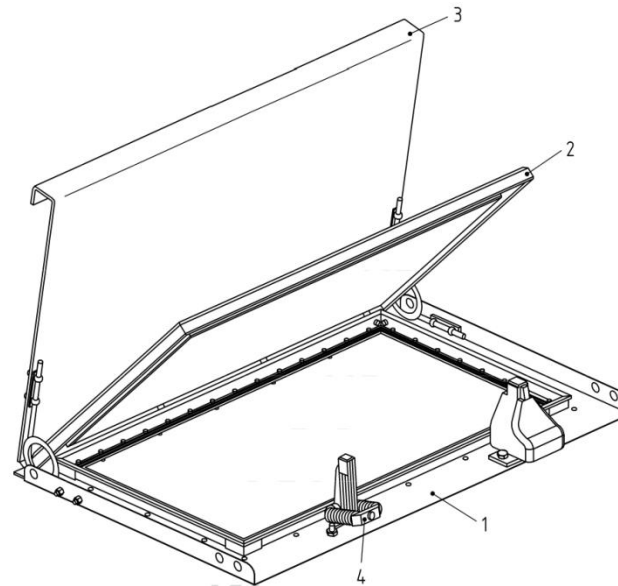
HASADÓ FELÜLET FAJTÁK - EXPLOSION VENTING DEVICES WITH REUSABLE ELEMENTS MSZ EN 14797:2006 (EXPLOSION VENTING DEVICES) A MELLÉKLET (INFORMATÍV)

Automatikusan
visszacukódó hasadó-nyíló
felületek (Re-closing
explosion venting devices)

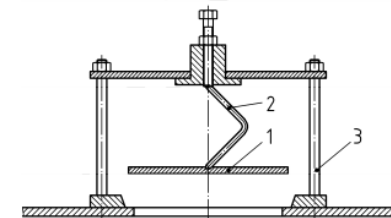
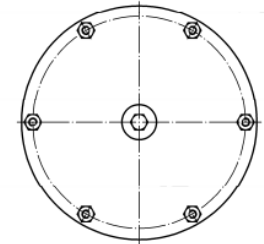
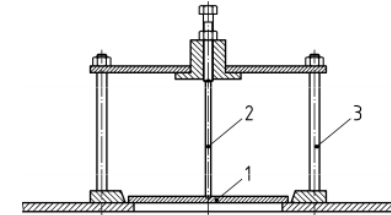
- Súlyterhelésű
robbanásvédelmi nyílások
- Rugóterhelésű
robbanásvédelmi nyílások

Manuálisan alaphelyzetbe
állítható hasadó-nyíló
felületek

- Deformálódó rúddal
működő felületek
(buckling rod devices)

- 1 keret
- 2 hasadó-nyíló felület
- 3 terelőlemez
- 4 zárszerkezet

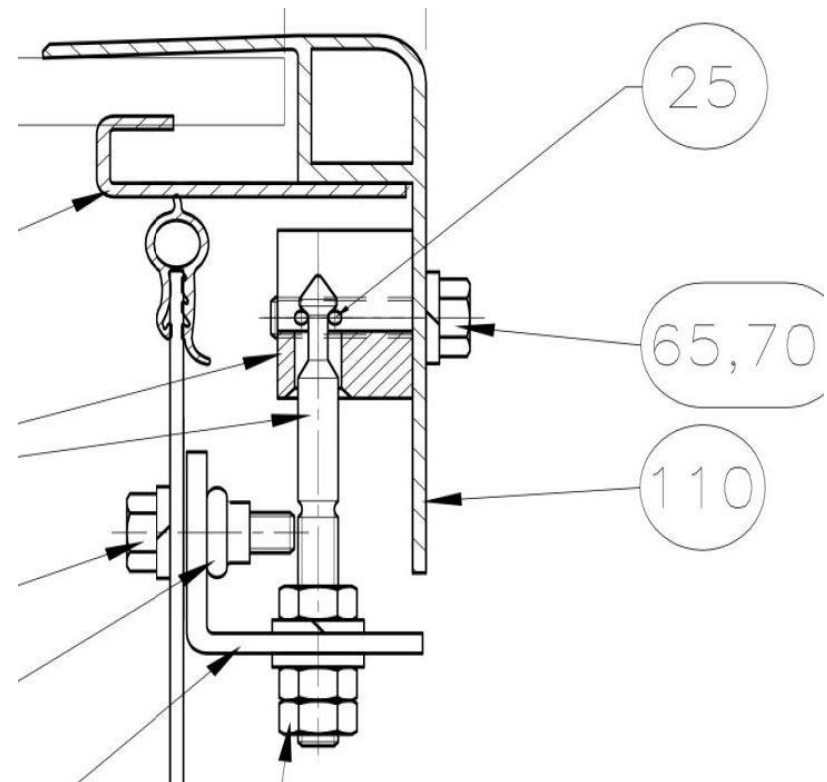
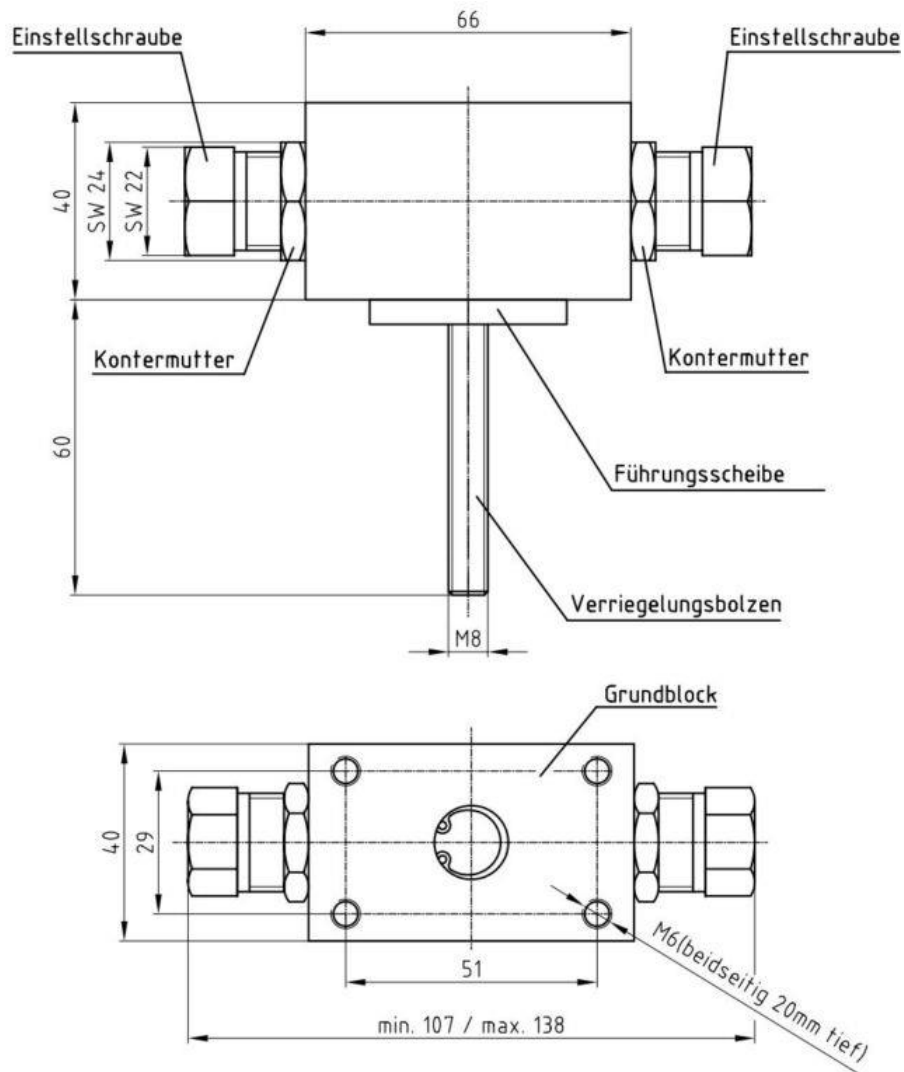

- 1 hasadó-nyíló
felület
- 2 összecukló rúd
- 3 tartószerkezet

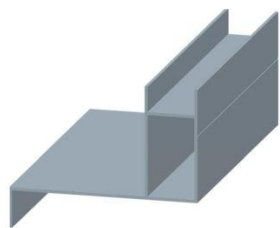

HASADÓ-NYÍLÓ FELÜLET PÉLDA

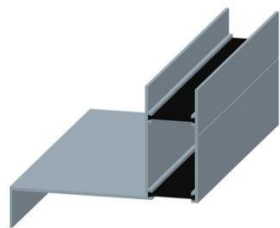
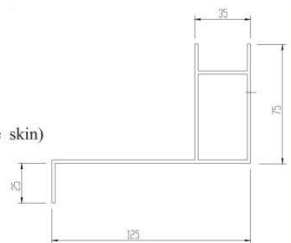

HASADÓ-NYÍLÓ FELÜLET PÉLDA

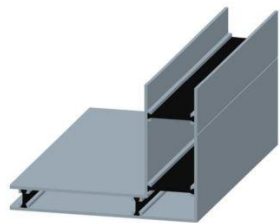
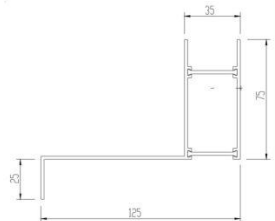
Standard: 75mm

Construction: E (extruded)
Insulation: I (insulated / double skin)
Flange type: N5

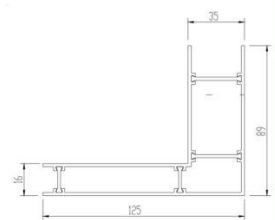
Standard: 75mm

Construction: E (extruded)
Insulation: T (thermally broken)
Flange type: N5

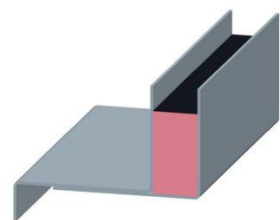

Standard: 75mm

Construction: E (extruded)
Insulation: T (thermally broken)
Flange type: N1-16

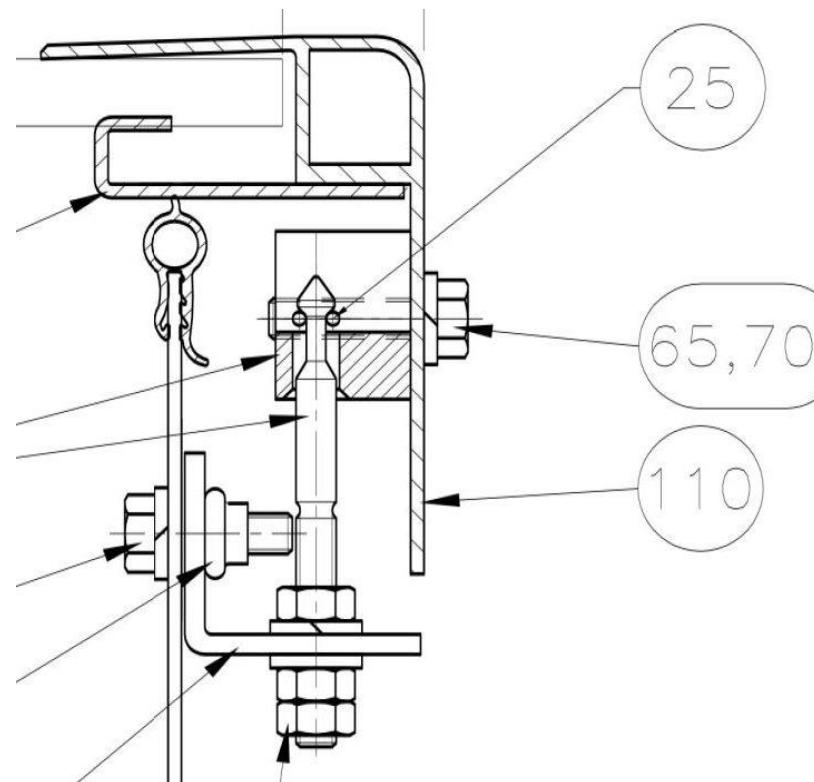
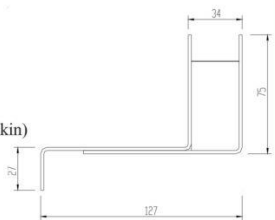

Select a N1-16 flange to install the unit into glazed openings. Other flange thicknesses need to be adapted by the glazing system seal, or by making adaptations with flat profiles.

Standard: 75mm

Construction: S (sheet metal)
Insulation: I (insulated / double skin)
Flange type: NX

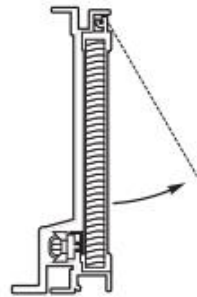
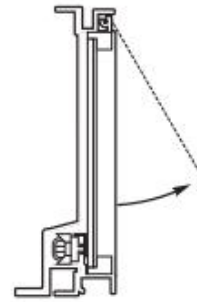

HASADÓ-NYÍLÓ FELÜLET PÉLDÁK

A robbanási túlnyomás levezetésén kívüli egyéb teljesítmény-jellemzők:

- Ellenállás szélszívásra
- Hőszigetelő képesség
- Légzárás
- Csapóeső állóság
- Léghanggátlás

HASADÓ-NYÍLÓ FELÜLET PÉLDA

BME Épületszerkezet-tani Tanszék

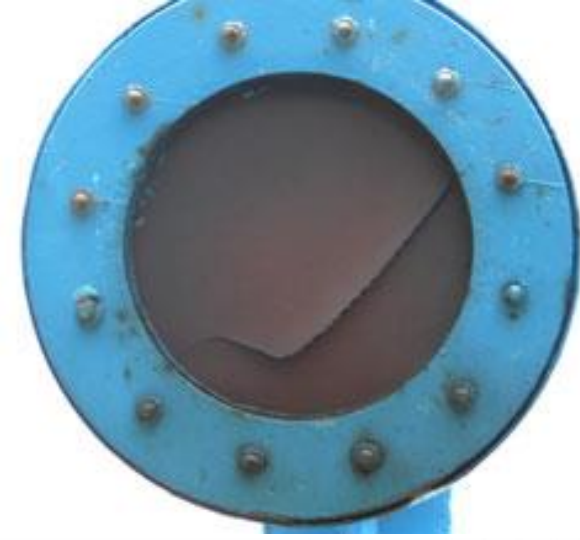
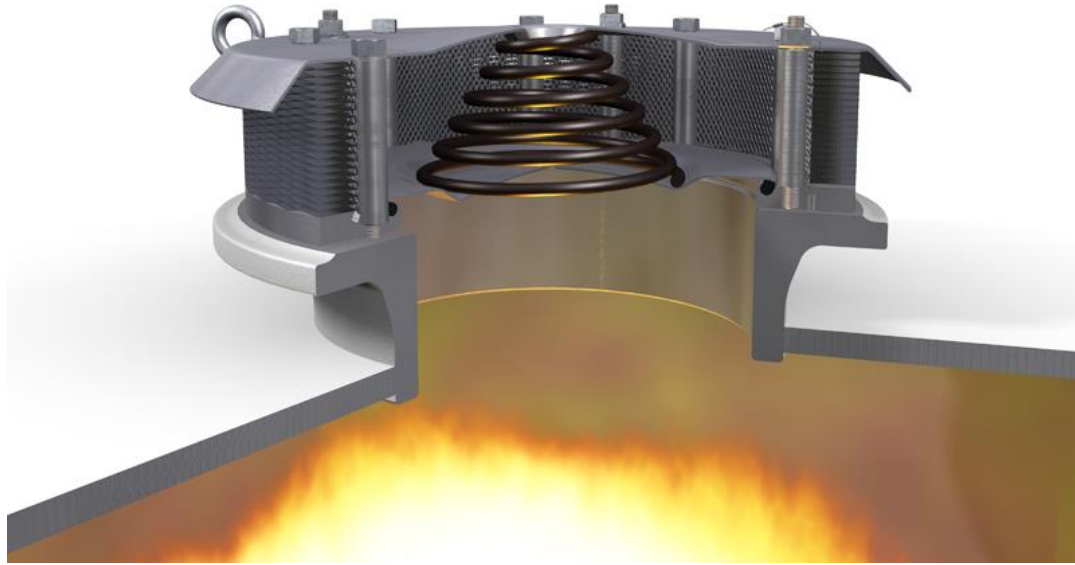
© Dr. Takács Lajos Gábor

Robbanásvédelmi esettanulmány

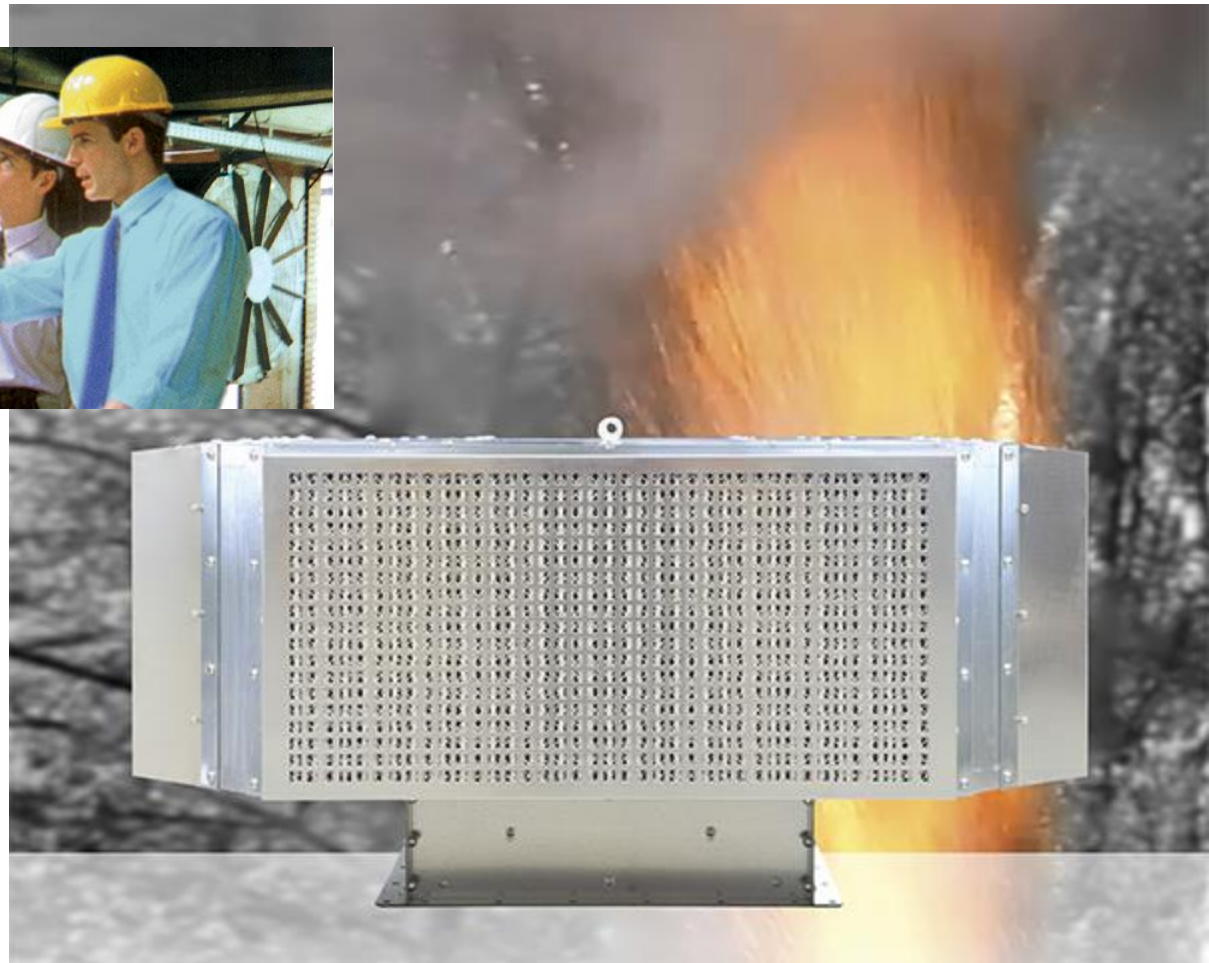
V. Tűzesetek vizsgálatai és tapasztalatai

HASADÓ ÉS HASADÓ-NYÍLÓ FELÜLETEK

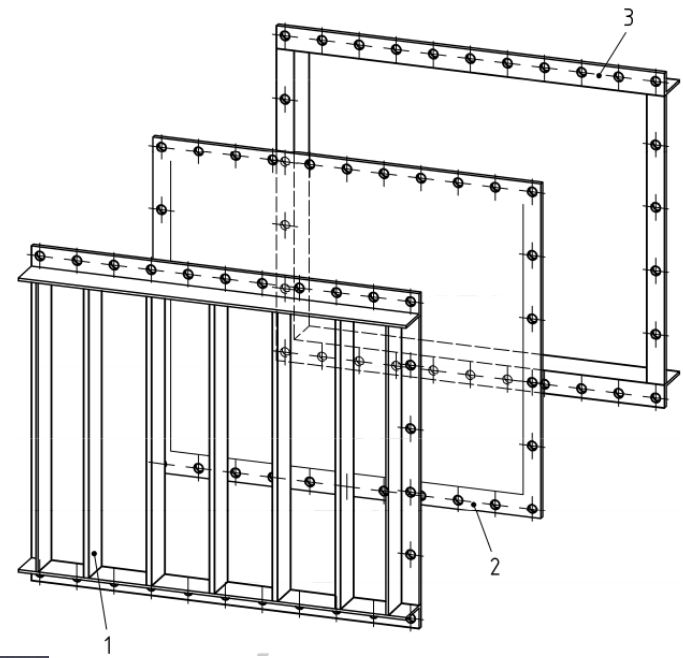
LÁNGFOGÓS HASADÓ-NYÍLÓ FELÜLET PÉLDA

Hasadó-nyíló felületek példái lángfogóval (csak a szűrőt és a nyomáslevezetőt kell cserélni robbanást követően)

BACK-PRESSURE SUPPORTING

A hasadó vagy hasadó-nyíló felület megnyílásával egyidőben megnyíló felület, amely megakadályozza hogy a robbanási túlnyomás levezetését követően depresszió alakuljon ki

PORROBBANÁS ELLENI MÉRETEZÉS (MSZ EN 14797:2006)

K_{st} = robbanási nyomásemelkedés sebessége (néha $(d_p/d_t)_{max}$ -ként jelölve) - a következő tényezők függvénye:

- anyag jellemzői (gyulladásási hőmérséklet, gyújtási energiaszint)
- por szemcsemérete, porszemcsék eloszlása
- inert anyagok jelenléte
- turbulencia
- tartály, vagy helyiség formája
- gyújtóforrás jellemzői

Robbanóképes porok osztálybesorolása:

St1 ($K_{st} = 0...200 \text{ bar}\cdot\text{m/s}$)

St2 ($K_{st} = 200...300 \text{ bar}\cdot\text{m/s}$)

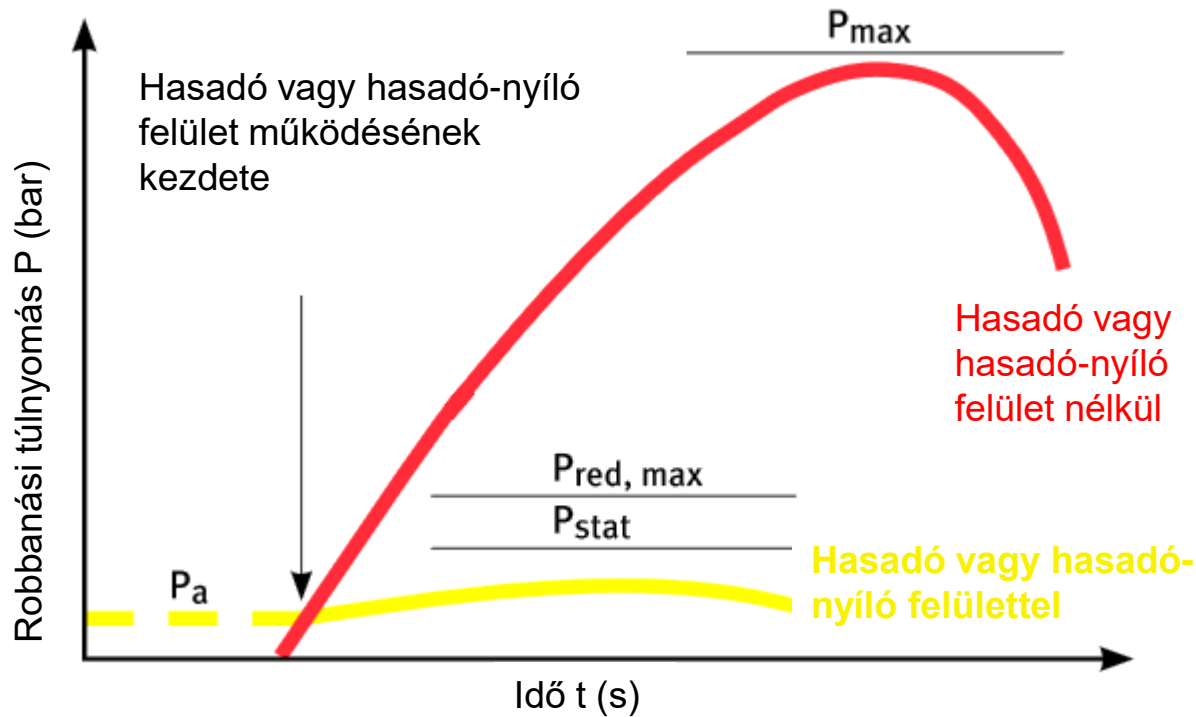
St3 ($K_{st} = >300 \text{ bar}\cdot\text{m/s}$)

Minden éghető anyag porrobbanásveszélyes, de nem éghető anyagok porai is – főleg fémek, amelyek oxidációra való hajlamuk miatt porrobbanásveszélyesek

PORROBBANÁS ELLENI MÉRLETEZÉS (MSZ EN 14797:2006)

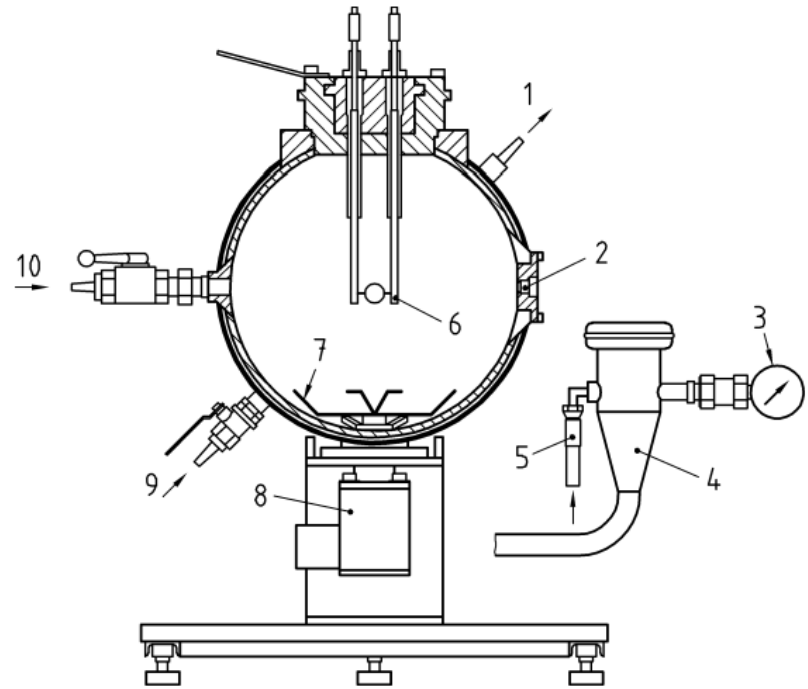
$P_{red,max}$: redukált maximális túlnyomás:
Zárt, robbanásveszélyes térben, robbanás által generált maximális túlnyomás optimális éghető anyag koncentráció mellett, hasadó vagy hasadó-nyíló felület megfelelő működése esetén

PORROBBANÁS ELLENI MÉRETEZÉS VIZSGÁLATOK

Méretezés lépései:

1. A tárolandó anyag K_{st} robbanási nyomásemelkedési sebességének és P_{max} maximális nyomásának meghatározása kísérlettel (pl. Robb-Szig Kft.)
2. Vizsgálati eredménnyel rendelkező hasadó vagy hasadó-nyíló felület kiválasztása
3. Peremfeltételek ellenőrzése
  - Térfogat
  - Redukált maximális túlnyomás
  - Maximális túlnyomás
  - Hossz/átmérő arány L/D
  - Környezeti feltételek (hőmérséklet, oxigén koncentráció)
4. Hasadó-nyíló felület méretének meghatározása

20 literes vizsgálóberendezés
(MSZ EN 14034)

2: nyomásérzékelő 4: portartály 5:
levegőbevezetés 6: gyújtóforrás

PORROBBANÁS ELLENI MÉRETEZÉS VIZSGÁLATOK

Méretezés lépései:

1. A tárolandó anyag K_{st} robbanási nyomásemelkedési sebességének és P_{max} maximális nyomásának meghatározása kísérlettel (pl. Robb-Szig Kft.)
2. Vizsgálati eredménnyel rendelkező hasadó vagy hasadó-nyíló felület kiválasztása
3. Peremfeltételek ellenőrzése
  - Térfogat
  - Redukált maximális túlnyomás
  - Maximális túlnyomás
  - Hossz/átmérő arány L/D
  - Környezeti feltételek (hőmérséklet, oxigén koncentráció)
4. Hasadó-nyíló felület méretének meghatározása

20 literes vizsgálóberendezés
(MSZ EN 14034)

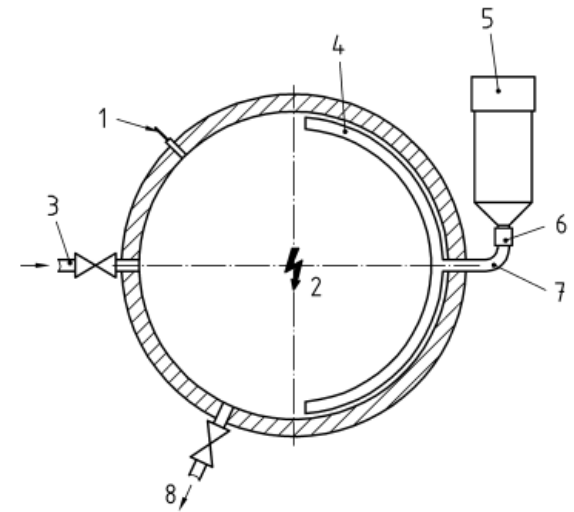
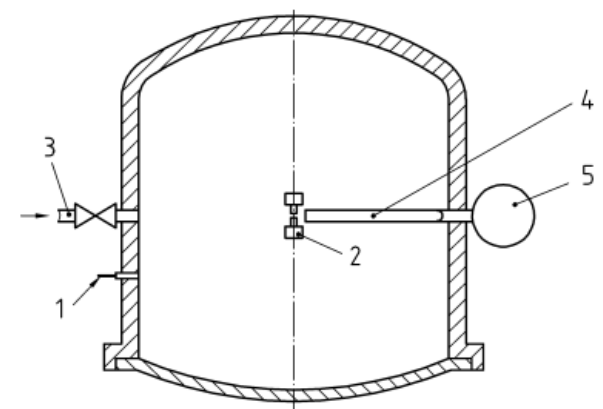
2: nyomásérzékelő 4: portartály 5:
levegőbevezetés 6: gyújtóforrás

PORROBBANÁS ELLENI MÉRETEZÉS VIZSGÁLATOK

Méretezés lépései:

1. A tárolandó anyag K_{st} robbanási nyomásemelkedési sebességének és P_{max} maximális nyomásának meghatározása kísérlettel (pl. Robb-Szig Kft.)
2. Vizsgálati eredménnyel rendelkező hasadó vagy hasadó-nyíló felület kiválasztása
3. Peremfeltételek ellenőrzése
  - Térfogat
  - Redukált maximális túlnyomás
  - Maximális túlnyomás
  - Hossz/átmérő arány L/D
  - Környezeti feltételek (hőmérséklet, oxigén koncentráció)
4. Hasadó-nyíló felület méretének meghatározása

1 m³ vizsgálóberendezés (MSZ EN 26184-1:1991)

2: gyújtóforrás 4: porbejuttatás és elosztás 5: portartály 8: nyomáslevezetés

PORROBBANÁS ELLENI MÉRETEZÉS VIZSGÁLATOK

Méretezés lépései:

1. A tárolandó anyag K_{st} robbanási nyomásemelkedési sebességének és P_{max} maximális nyomásának meghatározása kísérlettel (pl. Robb-Szig Kft.)
2. Vizsgálati eredménnyel rendelkező hasadó vagy hasadó-nyíló felület kiválasztása
3. Peremfeltételek ellenőrzése
  - Térfogat
  - Redukált maximális túlnyomás
  - Maximális túlnyomás
  - Hossz/átmérő arány L/D
  - Környezeti feltételek (hőmérséklet, oxigén koncentráció)
4. Hasadó-nyíló felület méretének meghatározása

1 m³ vizsgálóberendezés (MSZ EN 26184-1:1991)

2: gyújtóforrás 4: porbejuttatás és elosztás 5: portartály 8: nyomáslevezetés

PORROBBANÁS ELLENI MÉRETEZÉS VIZSGÁLATOK

Méretezés lépései:

1. A tárolandó anyag K_{st} robbanási nyomásemelkedési sebességének és P_{max} maximális nyomásának meghatározása kísérlettel (pl. Robb-Szig Kft.)
2. Vizsgálati eredménnyel rendelkező hasadó vagy hasadó-nyíló felület kiválasztása
3. Peremfeltételek ellenőrzése
  - Térfogat
  - Redukált maximális túlnyomás
  - Maximális túlnyomás
  - Hossz/átmérő arány L/D
  - Környezeti feltételek (hőmérséklet, oxigén koncentráció)
4. Hasadó-nyíló felület méretének meghatározása

	K_{st}	P_{max}	ST
Szénpor	85	6,4	1
Liszt	63	9,7	1
Cukor	138	8,5	1
Fűrészpor	224	10,3	1
Alu por	515	11,2	3

PORROBBANÁS ELLENI MÉRETEZÉS

A = hasadó-nyíló felület szükséges méretének meghatározása:

a) $0,1 \text{ bar} \leq p_{\text{red,max}} < 1,5 \text{ bar}$ esetén

$$A = B * (1 + C \times \log L/D) \text{ (m}^2\text{)},$$

ahol

$$B = [(3,264 \cdot 10^{-5} p_{\text{max}} \times K_{\text{st}} \times p_{\text{red,max}}^{-0,569} + 0,27 \times (p_{\text{stat}}^{-0,1}) \times p_{\text{red,max}}^{-0,5}] \times V^{0,753}$$

$$C = (-4,305 \times \log p_{\text{red,max}} + 0,758)$$

b) $1,5 \text{ bar} \leq p_{\text{red,max}} < 2,0 \text{ bar}$ esetén

$$A = B$$

A kiszámított A felületből a tényleges geometriai felületet a következő képlet alkalmazásával kapjuk:

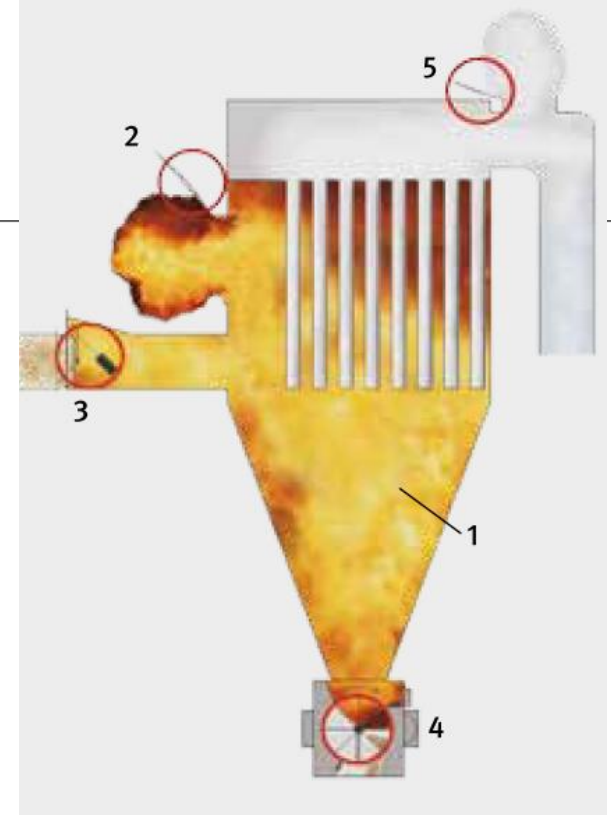
$A_E = A/E_f$, ahol E_f a hasadó-nyíló felület vizsgálattal meghatározott hatékonysági tényezője (mindenképp kisebb mint 1)

PORROBBANÁS ELLENI MÉRETEZÉS

Alkalmazási feltételek:

- A tervezett porrobbanásveszélyes tér térfogata $0,1 - 10.000 \text{ m}^3$ közötti
- A statikus megnyílási nyomás $0,1 \text{ bar} \leq p_{\text{stat}} \leq 1 \text{ bar}$ (ha $0,1 \text{ bar} \leq p_{\text{stat}}$ akkor $0,1 \text{ bar}$ tervezési érték alkalmazandó)
- Maximális robbanási túlnyomás:
  - $10 \text{ bar} \cdot \text{m} \cdot \text{s}^{-1} \leq K_{\text{st}} \leq 300 \text{ bar} \cdot \text{m} \cdot \text{s}^{-1}$ robbanási nyomásemelkedés sebességű porok esetén $5 \text{ bar} \leq p_{\text{max}} \leq 10 \text{ bar}$;
  - $300 \text{ bar} \cdot \text{m} \cdot \text{s}^{-1} \leq K_{\text{st}} \leq 800 \text{ bar} \cdot \text{m} \cdot \text{s}^{-1}$ robbanási nyomásemelkedés sebességű porok esetén $5 \text{ bar} \leq p_{\text{max}} \leq 12 \text{ bar}$
- Hossz/átmérő arány csőszerű tereknél: $1 \leq L/D \leq 20$
- A környezeti körülmények: abszolút nyomás 110 kPa alatt, oxigén koncentráció 21% alatt, hőmérséklet $-20 \dots +60 \text{ }^\circ\text{C}$ között.

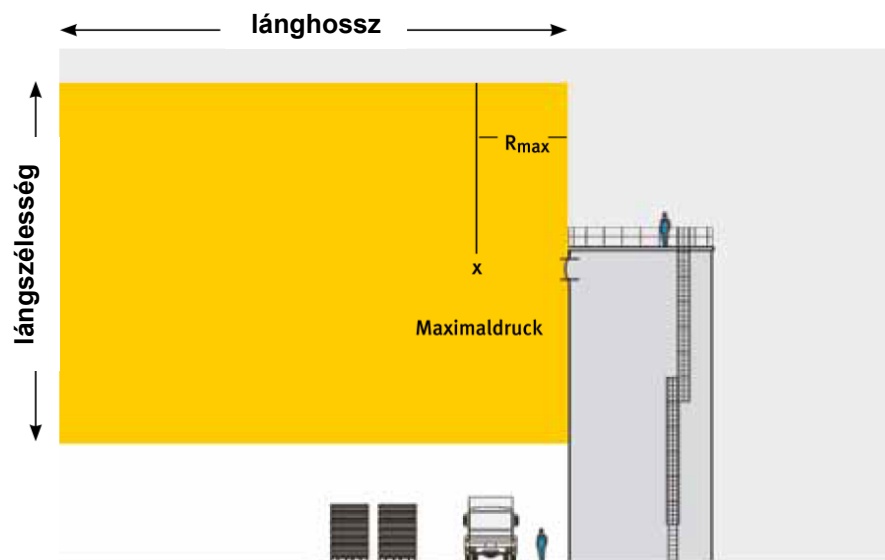

Egyéb feltételek:

- **Az építmény statikai méretezése redukált robbanási túlnyomásra**
- Visszacsapó szelepek alkalmazása (3)
- Nyomáslevezetés a kapcsolódó terekben (5)

PORROBBANÁS ELLENI MÉRETEZÉS

Lánghosszúság ellenőrzése hasadó-nyíló felületnél

Túlnyomásállóság (forrás: BGI-739-2)

- Ablaküveg 0,02-0,07 bar
- Ajtók 0,02-0,05 bar
- Drótüveg 0,06-0,065 bar
- Fémszerkezetek 0,1-0,4 bar
- 20 cm vasalatlan betonszerkezet 0,15-0,2 bar
- **Vasbeton szerkezet 0,50-1,50 bar**

SZAKIRODALOM, ANYAGOK

- Perlinger Ferenc: Terményszárító üzemek: A technológiájukból adódó veszélyek és kezelési módjuk. Védelem 2007. XIV. évfolyam, 5. szám
- Koburger Márk: Robbanásveszélyes terek zónabesorolása (gázok/gőzök/ködök)
- EN 14034:1-2-3: Determination of explosion characteristics of dust clouds
- VDI-Richtlinien 2263, Blatt 1: Untersuchungsmethoden zur Ermittlung von sicherheitstechnischen Kenngrößen von Stäuben (1990)
- Kühner AG, Operating instructions for the 20 litre apparatus
- W. Bartknecht, Staub Explosionen: Ablauf und Schutzmassnahmen (1987)
- R.K. Eckhoff, Dust explosions in the process industries (1997)
- BGI-739-2 Absauganlagen und Silos für Holzstaub und -späne - Brand- und Explosionsschutz
- <http://www.adinex.be/en/dust-explosions/explosion-indices.htm>
- <http://www.rexotec.de/45-0-Flammenlose-Druckentlastung.html>

